

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

05 iunie 2023

Nr. 01-06-24

Stimate Domnule Președinte al Parlamentului,

În conformitate cu art. 86 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova și cu art. 14 alin. (3) din Legea privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, prezint Parlamentului Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016, spre aderarea Republicii Moldova la amendamentul respectiv, precum și proiectul de lege în acest sens, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 326 din 31 mai 2023.

În calitate de organ responsabil pentru prezentarea amendamentului în Parlament se desemnează Ministerul Mediului.

Cu respect,

Sandule
Maia SANDU

Anexe:

1. Copia demersului Guvernului	- una filă;
2. Hotărârea Guvernului nr.326 din 31 mai 2023	- 2 file;
3. Proiectul de lege	- 2 file;
4. Copia certificată a traducerii oficiale în limba română a amendamentului	- 11 file;
5. Copia amendamentului în limba engleză	- 9 file;
6. Argumentarea oportunității aderării	- 9 file;
7. Avizele autorităților de resort	- 4 file;
8. Tabelul de sinteză	- una filă.

Domnului Igor GROSU,
Președinte al Parlamentului

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr. <u>171</u>	
"06" <u>06</u>	20 <u>23</u>
Ora _____	

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 25-76-5761

Chișinău

31 mai 2023

Aparatul Președintelui Republicii Moldova

În temeiul art. 86 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova și art. 14 alin. (2) din Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, se prezintă spre examinare proiectul de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 326 din 31 mai 2023.

Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de lege este Ministerul Mediului.

Anexe:

1. Hotărârea Guvernului privind aprobarea proiectului de lege (în limba română – 1 filă, în limba rusă – 1 filă);
2. Proiectul de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal (în limba română – 1 filă, în limba rusă – 1 filă);
3. Copiile textului Amendamentului (în limba română – 11 file, în limba engleză – 9 file);
4. Argumentarea oportunității aderării Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal (9 file);
5. Copiile avizelor ministerelor și altor autorități administrative centrale – (4 file);
6. Tabelul de sinteză (1 filă).

Secretar general adjunct al Guvernului

Roman CAZAN

Ex. Z. Gurău
Tel: 250-482

Casa Guvernului,
MD-2033, Chișinău,
Republica Moldova

Telefon:
+ 373 22 250 104

Fax:
+ 373 22 242 696

E-mail:
cancelaria@gov.md

APARATUL PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA Nr.2		
Nr.	980	
Data	05	06 2023

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. 326

din 31 mai 2023

Chișinău

Cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016

În temeiul art. 14 alin. (2) din Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 24-26, art. 137), cu modificările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă și se prezintă Președintelui Republicii Moldova spre examinare proiectul de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016.

2. Se abrogă Hotărârea Guvernului nr. 536/2020 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la 15 octombrie 2016 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, nr. 188-192, art. 649).

Prim-ministru

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene

Ministrul justiției

Ministrul mediului

DORIN RECEAN

Nicolae POPESCU

Veronica Mihailov-Moraru

Iordanca-Rodica Iordanov

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA**LEGE**

pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. 1 – Republica Moldova aderă la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016.

Art. 2 – Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea prevederilor amendamentului menționat.

Art. 3 – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene va asigura remiterea instrumentului de aderare depozitarului.

Art. 4 – Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președintele Parlamentului

ARGUMENTAREA

necesității aderării Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016

A. Informații generale

Sprrijinind eforturile comunității mondiale privind soluționarea problemei conservării stratului de ozon, la 27 iulie 1996 Republica Moldova a ratificat Convenția pentru protecția stratului de ozon, semnată la Viena la 22 martie 1985 și Protocolul privind substanțele ce distrug stratul de ozon (Protocolul de la Montreal), semnat la Montreal la 16 septembrie 1987 (Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 966-XIII din 24.07.1996).

Protocolul de la Montreal reprezintă un tratat internațional din domeniul protecției mediului, care are drept scop protejarea stratului de ozon prin suprimarea treptată a producerii și consumului substanțelor responsabile de distrugerea acestuia. În conformitate cu prevederile Protocolului, statele-părți au drept obiectiv întreprinderea măsurilor necesare pentru a proteja sănătatea umană și mediul înconjurător împotriva efectelor adverse care rezultă sau ar putea rezulta din activitățile care contribuie la deprecierea stratului de ozon.

Protocolul de la Montreal stabilește, ca măsurile de control și programele și orarul de interdicere a utilizării substanțelor ce distrug stratul de ozon (SDO) să fie revizuite periodic, reieșind din informațiile tehnico-științifice, de mediu și economice acumulate. Ca urmare, prin amendamentele la Protocol au fost stabilite noi programe de interdicere, care au fost extinse și asupra altor substanțe cu efect nociv asupra stratului de ozon.

Inițial, Protocolul de la Montreal prevedea reducerea treptată a producerii și consumului, cu scoaterea ulterioară din uz a celor mai utilizate cinci clorofluorocarburi și trei haloni. Ulterior, modificările și ajustările Protocolului au extins lista SDO controlate, fiind introduse un șir de alte clorofluorocarburi, haloni, hidroclorofluorocarburi, hidrobromofluorocarburi și alte substanțe cu impact substanțial asupra stratului de ozon. Urmare aderării la Protocol și la Amendamentele acestuia, țările în curs de dezvoltare (țări clasificate la art.5 al Protocolului) au beneficiat de asistență tehnică și suport financiar din partea Fondului Multilateral al Protocolului de la Montreal pentru adaptarea sectorului frigotehnic și de condiționare a aerului la noile tehnologii "prietenoase ozonului". Pentru perioada 2016-2025 Fondul Multilateral a aprobat pentru RM suma de 506,255 mii dolari SUA pentru realizarea activităților legate de reducerea SDO.

Menționam faptul că Republica Moldova a aderat la amendamentele de la Londra, Copenhaga, Montreal și Beijing ale Protocolului de la Montreal, incluzând în domeniul său de reglementare atât substanțele chimice care diminuează stratul de ozon, cât și cele ce provoacă încălzirea globală.

La 15 octombrie 2016, în cadrul celei de a 28-a reuniuni a părților la Protocolul de la Montreal, care a avut loc la Kigali, Rwanda, cele 197 de țări semnatare ale Protocolului de la Montreal, printre care și Republica Moldova, au semnat Decizia XXVIII/1: Amendament suplimentar la Protocolul de la Montreal. Amendamentul de la Kigali reprezintă un tratat internațional, care vizează reducerea progresivă a utilizării hidrofluorocarburilor (HFC) la nivel mondial.

Hidrofluorcarburile constituie grupa cea mai răspândită de gaze fluorurate. Aceste gaze sunt utilizate în principal pentru substituirea SDO, care sunt eliminate treptat din uz în temeiul Protocolului de la Montreal. Deși gazele fluorurate cu efect de seră nu diminuează stratul de ozon, eliberarea lor în atmosferă contribuie substanțial la schimbările climatice, datorită potențialului înalt de încălzire globală (PÎG) al acestora.

Aderând la Amendamentul de la Kigali și incluzând în domeniul de reglementare substanțele ce contribuie la încălzirea globală, Republica Moldova va contribui la atingerea obiectivului de reducere a emisiilor de GES către anul 2030 și la dezvoltarea economiei verde,

neutră din punct de vedere climatic, conform obiectivelor Strategiei Naționale de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030".

Agencia Europeană de Mediu estimează că implementarea prevederilor Amendamentului de la Kigali ar putea reduce temperatura globală cu până la 0,5°C până la sfârșitul secolului, astfel contribuind la atingerea obiectivului Acordului de la Paris de a menține creșterea temperaturii globale sub 2°C față de perioada preindustrială. Amendamentul de la Kigali constituie un aport important la punerea în aplicare a prevederilor Acordului de la Paris, ratificat de către Republica Moldova prin Legea nr. 78/2017.

În martie 2020, Republica Moldova a prezentat către Secretariatul Convenției-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice (CONUSC) cea de-a doua Contribuție Națională Determinată (CND2) actualizată la Acordul Climatic de la Paris. Prin CND2 Moldova și-a sporit ambiția de reducere necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 70% față de anul 1990 către anul 2030, în comparație cu 64-67%, așa cum era asumat în CND1. În cazul în care țara va avea acces la tehnologii și resurse financiare la costuri reduse, diminuarea emisiilor ar putea crește către 2030 până la 88% față de anul de referință 1990.

Prin noile obiective mai ambițioase, țările semnatare ale Acordului de la Paris vor contribui la menținerea creșterii temperaturii medii globale în limitele de 2°C către anul 2100. Realizarea obiectivelor din CND1 nu ar fi suficientă și ar duce la încălzirea globală a planetei între 2,9 – 3,4°C către anul 2100, ceea ce ar avea consecințe grave asupra tuturor sferelor vieții.

Amendamentul de la Kigali la Protocolul de la Montreal a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2019, cu excepția dispoziției privind măsurile de reglementare a comerțului cu țările care nu sunt parte la Protocol, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2033, sub rezerva depunerii la această dată a cel puțin șaptezeci de instrumente de ratificare, de acceptare sau de aprobare a Amendamentului (la momentul actual, deja 148 de stat au devenit parte la acest Amendament).

Aderarea Republicii Moldova la Amendamentul de la Kigali va demonstra angajamentul asumat de către țara noastră de a contribui la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și va contribui esențial la atingerea obiectivelor stabilite în Acordul de la Paris.

Amendamentul de la Kigali are următoarea structură:

Titlu;

Articolul I: Amendament – include modificările propuse, inclusiv Anexe;

Articolul II: Relația cu Amendamentul din 1999;

Articolul III: Relația cu Convenția-cadru a ONU asupra schimbărilor climatice și cu Protocolul de la Kyoto la această convenție;

Articolul IV: Intrarea în vigoare;

Articolul V: Aplicarea provizorie.

Republica Moldova respectă în totalitate prevederile Protocolului de la Montreal și este pe calea de a începe realizarea noii sarcini: renunțarea la utilizarea agenților frigorifici sintetici hidrofluorcarburilor (HFC). La nivel internațional, procesul de suprimare a utilizării HFC a început deja. Sunt retrași din circulație astfel de agenți frigorifici utilizați pe scară largă în domeniul de refrigerare și condiționare a aerului, inclusiv în sistemele de condiționare a aerului ale transportului rutier, cum ar fi: R-134a, R-404a, R-407C, R-410A, R-507C (toate fiind HFC sau amestecuri de HFC cu potențial mare de încălzire globală).

Utilizarea continuă a hidrofluorcarburilor sintetice, spre exemplu în echipamentele de refrigerare și de aer condiționat, precum și spume și aerosoli, deși nu afectează stratul de ozon, accelerează procesul de încălzire globală. Impactul HFC asupra schimbărilor climatice este de până la 15 000 de ori mai puternic decât, de exemplu, al dioxidului de carbon, acestea reprezentând

sursa de emisii de gaze cu efect de seră cu cea mai rapidă creștere. Amendamentul de la Kigali impune țările dezvoltate (țări ale art. 2 la Protocol) să aplice măsuri de reducere a producției și a consumului de HFC începând cu anul 2019, statele mai puțin dezvoltate (țări în curs de dezvoltare) urmând a aplica reduceri eşalonate pe termen mediu.

Amendamentul de la Kigali prevede, că toate țările ("țările dezvoltate" – Art. 2; „țările în curs de dezvoltare” – Art. 5; și țările din grupul 3 – India, Statele din Golful Persic, Iran, Irak și Pakistan) vor atinge ținta de 15 – 20% din consumul lor actual de HFC în echivalență CO₂ către anul 2048. Țările UE deja au pus în aplicare mecanismul de eliminare treptată preconizată a HFC-urilor prin Regulamentul (UE) nr. 517/2014 privind gazele fluorurate cu efect de seră. Conform Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, prevederile acestui regulament european au fost transpuse în legislația națională prin elaborarea proiectului Legii privind gazele fluorurate cu efect de seră, care a fost adoptat în cadrul ședinței în plen a Parlamentului din 3 martie 2023. Este de menționat, că prevederile articolului 10 al Regulamentului UE nr. 517/2014 "Formarea și certificarea" a fost transpus deja în legislația națională prin *Regulamentul cu privire la formarea și atestarea specialiștilor în domeniul tehnicii frigului care conține hidroclorofluorocarburi și gaze fluorurate cu efect de seră*, aprobat prin HG nr. 483/2019. Astfel, în Republica Moldova deja sunt puse în aplicare prevederi referitoare la formarea și atestarea tehnicienilor care deservește echipamentele frigorifice și de condiționare a aerului, care funcționează pe bază de HFC.

Conform prevederilor Protocolului, fiecare țară se conduce de propriul grafic de scoatere a HFC din circulație. Astfel, majoritatea țărilor dezvoltate deja în anul 2016 au înghețat cantitatea utilizată de HFC și urmează să o reducă treptat, până la scoaterea acestora din uz în volum de 80-85%.

Republica Moldova, clasificată conform Protocolului de la Montreal în grupul 1 al țărilor în curs de dezvoltare, are următorul orar de suprimare a HFC:

- estimarea nivelului de bază (producția/consumul de HFC) ca medie a anilor 2020, 2021, 2022 + 65% din nivelul de bază (producția/consumul) de HCFC;
- 2024-2028 – înghețarea consumului la nivelul consumului de bază (media anilor 2020, 2021, 2022 + 65% din nivelul de bază (producția/consumul) de HCFC);
- 2029-2034 (etapa I) – reducerea consumului cu 10%;
- 2035-2039 (etapa II) – reducerea consumului cu 30%;
- 2040-2044 (etapa III) – reducerea consumului cu 50%;
- 2045 și ulterior (etapa IV) – reducerea consumului cu 80% (de la nivelul de bază).

B. Analiza de impact

Informații generale.

Aderarea la Amendamentul de la Kigali la Protocolul de la Montreal și includerea în domeniul de reglementare a substanțelor ce contribuie la încălzirea globală va contribui la atingerea obiectivului de reducere a emisiilor de GES către anul 2030, asumate de către Republica Moldova în cadrul Acordului de la Paris prin Contribuția Națională Determinată. În rezultatul aderării și implementării prevederilor Amendamentului se va reduce importul și consumul de hidrofluorcarburi, fapt ce va contribui la diminuarea emisiilor de HFC și menținerea creșterii temperaturii globale sub 2°C față de perioada preindustrială. La momentul actual, 148 de state semnatare ale Protocolului de la Montreal au ratificat Amendamentul de la Kigali.

Aderarea de către Republica Moldova la Amendamentul de la Kigali le va permite agenților economici să importe din statele-părți agenți frigorifici de tip HFC. În cazul neaderării, începând

cu anul 2033, conform art. 4 al Protocolului, țările care sunt parte la Protocol nu vor avea dreptul să exporte în Republica Moldova hidrofluorcarburi și echipamente care funcționează pe baza acestor substanțe. În rezultat, sectorul frigorific și de condiționare a aerului ar putea să se confrunte cu un deficit substanțial de HFC pe parcursul următorilor ani.

Aspectul politic, cultural și social.

Amendamentul de la Kigali completează Acordul de la Paris privind atenuarea impactului asupra climei prin reducerea emisiilor de HFC, care nu se reglementează de alte tratate în vigoare. Aderarea la Amendament va contribui la dezvoltarea relațiilor multilaterale ale Republicii Moldova cu statele care sunt parte la protocolul de la Montreal.

În aspect social, aderarea la Amendament nu va provoca careva efecte negative asupra anumitor grupuri sau sectoare ale societății. Aderarea favorizează diminuarea impactului asupra climei cauzat de emisiile de hidrofluorcarburi cu un potențial înalt de încălzire globală.

Aspectul economic și de mediu.

Impactul asupra mediului de afaceri.

În scopul atingerii obiectivelor privind dezvoltarea durabilă precum și pentru alinierea la reglementările de nivel internațional și european, este necesară aderarea la Amendamentul de la Kigali.

O reducere în etape a consumului și a producției de HFC este necesară pentru a diminua contribuția acestor substanțe la schimbările climatice și pentru a preveni introducerea lor necontrolată, în special în țările în curs de dezvoltare.

În Republica Moldova, sectoarele care folosesc hidrofluorcarburi sunt climatizarea staționară, refrigerarea comercială, refrigerarea industrială, climatizarea mobilă, răcirea în transport, expandarea spumei și aerosolii. Conform inventarului național, cererea anuală de HFC pentru deservirea echipamentului constituie cca. 150 tone, fiind în continuă creștere.

Datorită utilizării largi a HFC în RM, emisiile acestora s-au majorat în perioada 1995-2019 de circa 75.6 ori (de la 3.27 kt CO₂ echivalent în 1995 până la 247.02 kt CO₂ echivalent în 2019), în special emisiile din spumele expandabile, cât și cele accidentale din sectorul refrigerare și aer condiționat (RAC).

Pe lângă cantitățile impunătoare de HFC (substanțe importate în vrac), echipamentul frigorific (frigidere, congelatoare, vitrine frigorifice comerciale, instalații frigorifice industriale) și cele de condiționare a aerului (climatizoare staționare și auto) reprezintă una din cele mai relevante surse de emisii a HFC în Republica Moldova.

În echipamentele de refrigerare mari, cum sunt cele din supermarket-uri (de exemplu, dulapuri frigorifice comerciale cu sisteme de refrigerare centrale), sunt utilizate astfel de substanțe precum R-134a și R-404A (amestec de HFC). Scoaterea treptată din uz a acestor HFC nu va avea impact asupra agenților economici, fiindcă în afară de aceste gaze fluorurate, la refrigerarea produselor pot fi utilizate și alte tipuri alternative de agenți de refrigerare, precum R-744 (CO₂), R-600a (izobutan), R-290 (propan), R-1270 (propilenă) și R-717 (amoniac). În frigiderile și congelatoarele casnice, precum și în echipamentele de refrigerare mici din sectorul de comerț, în ultimul timp se utilizează tot mai des alternativele R-600a (izobutan) și R-290 (propan) în calitate de agenți de refrigerare.

În echipamentele de climatizare se utilizează în mare măsură astfel de hidrofluorcarburi cum ar fi R-410A sau R-407C. În calitate de substanțe alternative, în aceste echipamente pot fi utilizate alte tipuri de agenți de refrigerare, ca R-744 (CO₂), R600a (izobutan), R-290 (propan), R-1270 (propilenă) și R-717 (amoniac).

Hidrofluorcarburile precum R-134a și R-407C sunt folosite și în calitate de agenți de refrigerare în pompele de căldură. Aceste utilaje, la fel, ar putea funcționa pe bază de agenți frigorifici alternativi, cum ar fi CO₂, izobutan, propan, amoniac ș.a.

De asemenea, HFC (în principal HFC-227ea și HFC-236fa) se utilizează ca agenți antiincendari în sisteme de stingere portabile și sisteme de stingere fixe. Aceste substanțe ar putea fi înlocuite cu CO₂ în calitate de agent extingtor.

Un alt sector cu consum mare de HFC (în special HFC-134A) sunt sistemele de condiționare a aerului instalate în automobile. În calitate de agenți frigorifici alternativi în acest sector pot fi utilizate hidrofluorolefinele (HFO), cum ar fi HFO-1234yf, dar și CO₂.

În prezent, aproape în toate sectoarele în care sunt utilizate hidrofluorcarburile, acestea ar putea fi înlocuite în întregime sau parțial cu alternative care sunt sigure și, cel puțin, la fel de eficiente din punct de vedere energetic.

Pentru a determina rentabilitatea sistemelor de refrigerare și aer condiționat se iau în calcul astfel de caracteristici precum costul agentului frigorific, eficiența energetică, costurile de instalare și întreținere ș.a. Cunoașterea rentabilității investiției permite agentului economic să ia decizii strategice, orientate spre viitor, care nu numai că răspund provocărilor de astăzi, ci și contribuie la dezvoltarea cu succes a activității în viitor.

Ca rezultat a implementării Amendamentului de la Kigali la Protocolul de la Montreal, se preconizează că acțiunile de limitare a utilizării HFC și substituirea acestora cu agenți frigorifici alternativi vor reduce semnificativ impactul acestora asupra încălzirii globale, ameliorând intensificarea fenomenelor climatice distructive.

Urmare aderării RM la Amendamentul de la Kigali, în scopul diminuării ratei emisiilor de HFC în atmosferă, al armonizării treptate a cadrului normativ național cu legislația Uniunii Europene, al conformării activităților din sectorul frigorific și de condiționare a aerului cu normele tehnice și ecologice europene, va demara procesul de elaborare a cadrului normativ care va reglementa procesul de suprimare eşalonată a hidrofluorocarburelor, cu scoaterea ulterioară a acestora din consum. Pentru realizarea prevederilor amendamentului, va fi necesară întreprinderea unor măsuri cum ar fi elaborarea Programului de suprimare eşalonată a HFC și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, care va include măsuri de asigurare a retrofitului echipamentelor frigorifice și de condiționare a aerului existente, ce funcționează pe bază de HFC și ajustarea (re tehnologizarea) acestora la freonii alternativi de generație nouă, inclusiv la freonii naturali (hidrocarburi: propan; izobutan; ciclo-; izopentan; H₂O, NH₃, aer, heliu și CO₂). Totodată, cu prevederile Amendamentului de la Kigali sunt corelate și prevederile Legii privind gazele fluorurate cu efect de seră, care va reglementa importul/exportul de HFC, procedura de raportare a consumului de HFC, instruirea și formarea continuă a specialiștilor din domeniul frigotehnic care utilizează agenți frigorifici de generație nouă, inclusiv cei naturali ș.a.

Sarcinile ce urmează a fi realizate urmare aderării la Amendamentul de la Kigali, constau în reglementarea punerii în aplicare a legislației naționale în domeniul frigorific din Republica Moldova, obținerea unor beneficii maxime pentru țară prin atragerea investițiilor în domeniu, implementarea noilor tehnologii ecologice, creșterea eficienței energetice în domeniul frigorific ș.a.

Atingerea obiectivelor strategice din amendament vor contribui la realizarea pe termen scurt, mediu și lung a procesului necesar dezvoltării pieței serviciilor în domeniul frigotehnic prin dezvoltarea și aplicarea celor mai bune tehnici existente. Se preconizează că tranziția la tehnologiile favorabile climei va duce la creșterea investițiilor în inovare și la prețuri mai reduse ale tehnologiilor alternative.

Întrucât este recunoscut faptul că, în vederea atingerii obiectivelor Amendamentului de la Kigali, orice tehnologie utilizată pentru înlocuirea HFC trebuie să fie cel puțin la fel de eficientă din punct de vedere energetic ca și tehnologia înlocuită, eliminarea treptată prevăzută a HFC-urilor

este coerentă cu politica energetică. În plus, se preconizează că reproiectarea sistemelor de refrigerare și de climatizare determinată de înlocuirea necesară a agenților frigorifici va duce la îmbunătățiri semnificative ale eficienței energetice.

Tranziția de la agenții frigorifici HFC la agenți de răcire naturali precum dioxidul de carbon, izobutanul, propanul, va domina în viitor evoluția pieței echipamentelor frigorifice și de condiționare a aerului. Pentru a se conforma noilor cerințe impuse de către comunitatea internațională, agenții economici din țara noastră deja au început să instaleze sisteme de refrigerare de ultimă generație, care funcționează pe bază de agenți naturali, în special pe bază de CO₂. Noile tehnologii, pe lângă faptul că sunt mai prietenoase mediului, sunt mai eficiente din punctul de vedere al consumului de energie.

Instalațiile care funcționează pe bază de agenți frigorifici alternativi sunt, la moment, cu 50-100 % mai scumpe decât cele pe baza de HFC, în dependență de capacitatea și componența acestora, în schimb cantitatea de agent frigorific încorporată în echipament este de două ori mai mică. Astfel, într-o perioadă de timp de 5-10 ani, investiția efectuată în noua tehnologie s-ar recupera totalmente. În cazul instalațiilor frigorifice ce funcționează pe bază de CO₂, costul acestora se recuperează mai repede, timp de 3-5 ani.

Totodată, eficiența energetică a agenților frigorifici alternativi este mai mare decât a HFC. De exemplu, eficiența energetică a CO₂ (R744) este cu 10% mai mare decât a HFC, iar eficiența energetică a propanului (R290) este cu 30% mai mare decât a HFC. Astfel, reieșind din faptul că durata de viață a instalațiilor moderne de condiționare a aerului și refrigerare este de cca. 20 de ani, impactul economic asupra agenților economici nu va fi esențial.

Conform orarului de suprimare prevăzut de Legea nr. 43/2023 privind gazele fluorurate cu efect de seră echipamentele existente, care funcționează pe bază de HFC, vor putea fi utilizate de către agenții economici până la expirarea termenului lor de exploatare, deoarece importul de HFC va continua pe parcursul a încă 25 de ani (cu o reducere treptată începând din anul 2029). Dat fiind faptul că durata de viață a echipamentelor este de cca. 20 de ani, deținătorii nu vor fi nevoiți să le scoată din funcțiune înainte de termen. Ulterior, aceștia le vor substitui cu echipamente de generație nouă, mai eficiente din punct de vedere energetic și cu impact redus asupra climei, deoarece producerea instalațiilor pe bază de HFC la nivel global va fi treptat sistată.

În prezent, prețul agenților frigorifici sintetici și celor naturali nu diferă esențial. Spre exemplu, prețul unor astfel de amestecuri de HFC cum ar fi R 404, R 507, R 410 este de cca. 13,8\$ per kg, iar prețul agenților frigorifici alternativi R 600, R 290 constituie 8-14 \$. În unele cazuri prețurile agenților frigorifici naturali sunt mai mici ca prețul hidrofluorcarburilor, astfel utilizatorii echipamentelor ce funcționează pe baza acestor substanțe sunt avantajați. De exemplu, frigiderul de uz casnic de tip vechi funcționează pe bază de agent frigorific R134A, prețul căruia este de 11,5\$, iar majoritatea frigiderelor moderne utilizează în calitate de agent frigorific izobutanul (R 600), prețul căruia este de cca. 8 \$ per kg. La fel, este avantajoasă utilizarea în sistemele RAC a agentului frigorific alternativ CO₂, prețul căruia este de cca. 1,1 \$ per kg.

Totodată, restricțiile de scoatere din uz a instalațiilor/echipamentelor frigorifice și de condiționare a aerului nu se vor aplica imediat, utilizarea instalațiilor/echipamentelor, care folosesc în calitate de agenți frigorifici HFC se permite, conform amendamentului de la Kigali la Protocolului de la Montreal până în 2045.

Astfel, agenții economici vor avea timp suficient pentru a se pregăti, instrui, certifica, precum și a retehnologiza echipamentele deja instalate, monta instalații/echipamente frigorifice și de condiționare a aerului care utilizează în calitate de agenți frigorifici substanțe alternative (hidrocarburi: propan; izobutan; ciclo-; izopentan; H₂O, NH₃, aer, heliu și CO₂).

De asemenea, este de menționat că interdicția cu privire la importul instalațiilor/echipamentelor se referă doar la cele ce utilizează în calitate de agent frigorific hidrofluorcarburi cu Potențial de Încălzire Globală (PÎG) mai mare de 150. Această restricție nu

se referă la echipamentele care funcționează pe bază de HFC cu potențialul de încălzire globală mai mic.

În prezent, pe piața Republicii Moldova deja au o răspândire largă echipamentele frigorifice moderne, de tip nou, care utilizează agenți frigorifici naturali. Spre exemplu, mare parte din frigiderele, congelatoarele, climatizoarele importate în țară funcționează pe bază de agenți frigorifici alternativi, cu potențial de încălzire globală redus, cum ar fi: R-744 (CO₂) - GWP=1; R-290 (propan) GWP=3.3; HFO-1234yf GWP=4; HFO-1234ze GWP=6; R-441A GWP=4 ș.a.

Este de menționat că unele reglementări ce țin de interzicerea utilizării HFC se conțin deja în legislația națională. *Regulamentul cu privire la măsurile de reducere a emisiilor provenite de la sistemele de climatizare ale autovehiculelor*, aprobat prin HG nr. 1242/2016, prevede "interzicerea instalării pe autovehiculele proiectate și fabricate pentru transportul persoanelor și al bagajelor lor sau autovehicule proiectate și fabricate pentru transportul de mărfuri cu o masă maximă care nu depășește 3,5 tone a sistemelor de climatizare proiectate să conțină gaze fluorurate cu efect de seră cu un potențial de încălzire globală mai mare decât 150".

Astfel, reglementările ce țin de utilizarea hidrofluorcarburilor în sistemele de climatizare ale autovehiculelor sunt deja puse în aplicare prin hotărârea de Guvern menționată.

Impactul asupra mediului.

O reducere în etape a consumului și a producției de HFC este necesară pentru a diminua impactul acestor substanțe la schimbările climatice și pentru a preveni introducerea lor necontrolată pe piață.

Aderarea RM la Amendamentul de la Kigali va contribui la reducerea consumului de HFC, la eliminarea consecințelor aduse mediului în rezultatul utilizării acestora în sistemele de refrigerare și condiționare a aerului, la reglementarea utilizării și circulației HFC, la protejarea pieței tehnicii frigorifice de acțiunile frauduloase ale unor importatori.

Beneficiile în urma reducerii treptate a utilizării HFC în vederea atenuării schimbărilor climatice și protejării mediului ca întreg sunt următoarele:

- ❖ progresarea Republicii Moldova pe termen lung spre dezvoltarea economică verde;
- ❖ atingerea obiectivelor stabilite în Acordul Climatic de la Paris privind reducerea necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) până la 70% către anul 2030 și reducerea necondiționată până la 88%, comparativ cu anul de referință 1990;
- ❖ alinierea Republicii Moldova la cele mai recente descoperiri științifice ce țin de utilizarea agenților frigorifici alternativi, mai eficienți din punct de vedere energetic;
- ❖ reducerea consumului de HFC cu 10% începând cu anul 2029, care va atinge o reducere cu 80% (de la nivelul de bază) către anul 2045.

Aspectul normativ.

Amendamentul de la Kigali este compatibil cu prevederile Constituției Republicii Moldova, legislației națională și cu angajamentele asumate de statul nostru la nivel internațional.

În vederea implementării eficiente a prevederilor amendamentului și în scopul asigurării reducerii impactului HFC asupra mediului înconjurător, urmează a fi stabilit un sistem integrat de reglementare și control al gestionării acestor substanțe (import, export, consum). Astfel, conform orarului de suprimare a HFC stabilit în amendament, va fi elaborat un document de planificare strategică pe termen lung privind scoaterea eșalonată din uz a acestor substanțe – *Programul de suprimare eșalonată a HFC*, însoțit de un plan de acțiuni pentru implementarea acestuia. Programul respectiv va fi elaborat după efectuarea estimării consumului de HFC în anii 2020-2022 și stabilirea nivelului de bază.

La 03.03.2023 a fost adoptată *Legea nr. 43/2023 cu privire la gazele fluorurate cu efect de seră*, care va reglementa punerea în aplicare a sistemului de autorizare și de repartizare a contingentelor anuale de import a HFC. Legea stabilește orarul de suprimare a HFC, norme cu privire la izolarea, utilizarea, recuperarea și distrugerea gazelor fluorurate cu efect de seră, impune condiții privind introducerea pe piață a produselor și echipamentelor specifice care conțin sau a căror funcționare se bazează pe gaze fluorurate cu efect de seră, impune condiții privind utilizările specifice ale gazelor fluorurate cu efect de seră, stabilește limitele cantitative pentru introducerea pe piață a HFC și norme privind raportarea importului și utilizării acestor substanțe.

Aderarea la Amendamentul de la Kigali la Protocolul de la Montreal nu contravine politicii interne și externe promovate de Republica Moldova.

În anul 2020 proiectul de lege cu privire la aderarea Republicii Moldova la Amendamentul de la Kigali a fost aprobat prin HG nr. 536/2020. Ulterior proiectul a fost consultat în cadrul comisiilor parlamentare, însă, nu a fost examinat de către Parlament în decursul legislaturii în care a fost înregistrat, astfel, inițiativa legislativă privind aderarea RM la Amendamentul în cauză a devenit nulă, în conformitate cu art. 47 alin. (12) și (14) din Legea nr. 797/1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului. Astfel, proiectul *HG cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aderarea Republicii Moldova la Amendamentul la Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon, adoptat la Kigali la 15 octombrie 2016* include un punct care dispune abrogarea HG nr. 536/2020, în conformitate cu art. 47 alin. (12) și (14) din Legea nr. 797/1996 și art. 67 alin. (7) din Legea nr. 100/2017, care prevede că actele normative sau dispoziții ale acestora care au avut aplicare temporară și au termenul de aplicare depășit nu se abrogă, însă, dacă raportarea actului sau a unor dispoziții ale acestuia la categoria celor temporare prezintă îndoieli, actul sau prevederile respective se abrogă.

Aspectul instituțional și organizatoric.

Implementarea prevederilor Amendamentului de la Kigali nu necesită careva măsuri instituționale sau organizatorice suplimentare (crearea unor noi instituții sau subdiviziuni în instituțiile existente).

Aspectul financiar.

Aderarea la Amendamentul de la Kigali nu implică pentru bugetul statului obligații financiare suplimentare.

Conform art. 5 al Protocolului, Părțile care sunt țări dezvoltate furnizează Părților care sunt țări în curs de dezvoltare și sunt părți semnatare ale amendamentului subvenții, ajutoare, credite, garanții sau programe de asigurare, în vederea utilizării unor tehnologii alternative sau a unor substanțe înlocuitoare. Țările în curs de dezvoltare, care au aderat la Amendamentul de la Kigali vor fi eligibile pentru programele de finanțare pentru suprimarea eşalonată a HFC.

Aspectul temporar.

La nivel global, Amendamentul de la Kigali a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2019, sub rezerva depunerii la această dată a cel puțin douăzeci de instrumente de ratificare, de acceptare sau de aprobare a Amendamentului de către Părțile la Protocolul de la Montreal. Până în prezent, Amendamentul a fost ratificat, acceptat sau aprobat de către 147 de țări.

Pentru Republica Moldova prevederile Amendamentului vor intra în vigoare în a nouăzecea zi de la depunerea instrumentului de aderare.

Modificările art. 4 din Protocol, intitulat „Controlul comerțului cu țări care nu sunt parte la Protocol”, stabilite la art. I al Amendamentului, intră în vigoare la 1 ianuarie 2033, sub rezerva depunerii la această dată a cel puțin șaptezeci de instrumente de ratificare, de acceptare sau de aprobare a Amendamentului.

Pentru Republica Moldova, reducerea HFC-urilor din consum va începe din anul 2029, etapizat, urmând ca o reducere cu 10% de la nivelul de bază să fie atins către anul 2034. Până în anul 2029 cantitatea de HFC plasată pe piață se va realiza în limitele nivelului de bază, care va fi stabilit reieșind din media anilor 2020-2022 (+65% din nivelul de bază al HCFC). Reducerea cu 50% a consumului de HFC urmează a fi atinsă către anul 2044, iar în anii următori – cu 80%. Spre deosebire de HCFC, pentru HFC nu este prevăzută eliminarea totală din consum, urmând ca 20% din cantitatea de HFC (de la nivelul de bază) să fie în continuare permisă pentru import și utilizare la deservirea echipamentelor deja instalate.

Totodată, este de menționat că în cazul neaderării la Amendament, începând cu anul 2033, conform art. 4 al Protocolului, țările care sunt parte la Protocol nu vor avea dreptul să exporte în Republica Moldova hidrofluorcarburi și echipamente care funcționează pe baza acestor substanțe. În rezultat, sectorul frigorific și de condiționare a aerului ar putea să se confrunte cu un deficit substanțial de HFC pe parcursul următorilor ani (2033-2045 și ulterior), fiind nevoit să treacă brusc la tehnologiile și substanțele alternative.

Oricând, după 4 ani de la data intrării în vigoare a Amendamentului de la Kigali, țara-parte se poate retrage printr-o notificare scrisă prezentată depozitarului. Orice astfel de retragere va avea loc la expirarea unui an de la data primirii notificării de către depozitar sau la o altă dată specificată în notificarea privind retragerea.

Aderarea la Amendamentul de la Kigali reprezintă umbrela-cadru juridică pentru facilitarea dezvoltării activităților din sectorul frigotehnic în conformitate cu prevederile cadrului internațional și a angajamentelor de diminuare a impactului asupra climei și mediului.

C. Analiza oportunității ratificării/acceptării/aprobării/aderării

Decizia XXVIII/1: Amendament suplimentar la Protocolul de la Montreal a fost semnată de cele 197 de țări semnatare ale Protocolului de la Montreal, printre care și Republica Moldova, la 15 octombrie 2016, în cadrul celei de a 28-a reuniuni a părților la Protocolul de la Montreal, care a avut loc la Kigali, Rwanda.

Pe plan internațional, Amendamentul a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2019, cu excepția dispoziției privind măsurile de reglementare a comerțului cu țările care nu sunt parte la Protocol, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2033, sub rezerva depunerii la această dată a cel puțin șaptezeci de instrumente de ratificare, de acceptare sau de aprobare a Amendamentului. Pentru Republica Moldova prevederile Amendamentului vor intra în vigoare în a nouăzecea zi de la depunerea instrumentului de aderare.

Pentru punerea în aplicare a prevederilor Amendamentului și în scopul asigurării reducerii impactului HFC asupra mediului înconjurător, va fi elaborat un document de planificare strategică pe termen lung privind scoaterea eșalonată din uz a acestor substanțe – *Programul de suprimare eșalonată a HFC*, însoțit de un plan de acțiuni pentru implementarea acestuia.

Ministru

Iordanca-Rodica IORDANOV